

Alípio de Freitas

‘José Afonso é unha alavanca para non esquecer as conquistas do 25 de abril’

XAN CARBALLA

Presente en todos os actos de homenaxe de Guimarães ao José Afonso, onde tamén actuou a súa filla, Luanda Cozetti, o nome de Alípio de Freitas remítenos a unha fermosa canción de solidariedade do José Afonso no disco *Com as minhas tamanquinhas*. Alípio de Freitas (Bragança, 1929), foi un crego que marchou para o Brasil nos anos 50 e alí se integrou nos movementos labregos e sindicais, o que lle custou a persecución da ditadura. Estivo preso nunha condicións durísimas en diversos penais do Brasil.

XAN CARBALLA

Comezan as homenaxes ao José Afonso camiño do 20 aniversario, e a súa música apenas ten presenza nos medios.

O Zeca foi sempre moi incómodo, como todas as persoas que están adiante do seu tempo. E el poeticamente, e sobretudo musicalmente, foi un avanzado. Iso provocaba que abordase os temas dunha maneira nova, que non era habitual e usual nos costumes musicais portugueses. E criou escola. Apesar de todo iso non se apresentou como vangardista, facía as súas cousas coa máis absoluta naturalidade. En todo era así: era naturalmente solidario, naturalmente revolucionario, poeta, músico... non precisaba forzar nada. Aquello era a súa íntima textura. Esta vontade que tiña diante do mundo criáballe algúns problemas con persoas máis formais e tamén lle deu moitos amigos. Penso que nunca fixo un proxecto de vida, foina vivindo conforme ela se lle foi apresentando. Vivir de acordo coas necesidades do tempo e como axudar de forma práctica a loita das persoas foi o seu xeito de vivir. A televisión e a radio non o divulgaran nunca especialmente e despois de el morrer houbo uns anos de silencio xeral. Até que xente máis xoven comeza a ouvílo e tentar cantalo e tralo de novo á publicidade. Como agora o Abril que el cantou estase afastando máis daquel sentimento colectivo do pobo portugués, as músicas e as posturas políticas do Zeca cobran actualidade. E estamos asistindo non a un

revivalismo senón á necesidade de ter un referente que diga e cante as cousas que hai trinta anos foron ditas e cantadas. Os ataques á cidadanía e as conquistas do pobo son hoxe máis sofisticadas e na música do Zeca atópase unha certa forza para a xente pensar: temos que camiñar e dicirlle á malta que esteña atenta.

Di vostede que a xente máis nova interesouse de novo pola súa música.

A xente nova descoñecía e sorprendese. E a súa música ten a vantaxe de que pode tocarse en todos os estilos musicais, do rock ao jazz. Eu fago unha comparación que pode escandalizar, pero igual que no Bach está todo, o de antes e despois, Mozart e Brahms, conseguíu que na súa música esteña a síntese absoluta. Co Zeca Afonso o fenómeno é semellante, e ademais están as súas mensaxes que chegan e sostéñense no tempo. Canta ás figuras populares, aos perseguidos, aos que sofreron e loitaron e tamén canta as cancións do pobo. Cando canta cousas da Galiza non é porque sexan bonitas, senón porque a Galiza precisaba de ser cantada e coñecida.

Son os seus amigos os que máis teiman na recuperación?

Os amigos do Zeca témonos durmido unha miga, falábamnos del, ouvíamolo na casa, estaban as Cantigas do Maio no Seixal. Pero eventos como agora comezou en Guimarães e se van prolongar até o ano vindeiro tiñan que repetirse máis. Non é

só pola música é pola mobilización, que a xente saiba que había un suxeito hai trinta anos que estaba pensando en hoxe.

O manifesto que encadra esta homenaxe cara o vinte aniversario, fala do triángulo máxico que en José Afonso supoñían Galiza, Portugal e África.

El criou en Mozambique e quen viviu alí uns anos nese continente xa non consegue abstraerse e pasa a ser o fundamento cultural da súa vida. Eu nacín e creíme en Portugal, pero penso como se estivese en América Latina ou na África, onde tamén traballei, porque son vivencias que as aceptas ou as rexeitas. Sempre digo que renacín en Brasil porque a apertura á fraternidade deses países, tamén en África, a pesar dos problemas que teñen é un rasgo principal. O Zeca tiña esa cultura, esa cor e ese sentido da Terra adquirido en África. A Galiza no tempo do fascismo en Portugal tiña un certo sentido de liberdade, porque podían actuar e tiñan amigos, porque o Franco non se preocupaba moito por aqueles portugueses. Os meus bisavós son galegos, e eu non entendo porque Portugal e Galiza non son unha mesma cousa. Somos tan parecidos, tan semellantes... O río Miño non pode ser un punto de separación, sobretodo as xentes do norte de Portugal comprenden así. O pulsar da Terra no Zeca era da África e despois topou esa inmensa fraternidade da Galiza e de Portugal.

Chama a atención a súa

capacidade para facer unhas músicas tan orixinais cando o seu coñecemento técnico era limitado.

El non sabía nada de música, pero iso non é un obstáculo. Podes ser un grande intérprete e non saber facer unha música nova. O xenio non ten nada a ver co coñecemento técnico. Algúns poetas populares non saben ler nin escribir pero gardan as poesías na cabeza. O Zeca era un ente musical e poético, e ningunha das súas músicas se parecen entre si. Cada peza era unha creación nova, tiña na cabeza e ditáballe aos músicos. Antonio Quadros, o pintor, que era moi amigo del, tampouco sabía música pero conseguía facer unhas indicacións igual que o Zeca, para que as desenvolvese o José Mario Branco.

O seu nome dalle título a unha fermosa canción de José Afonso, pero vostedes non se coñeceron até pasados os anos.

Non sabía nada del. Eu estaba no Brasil militando no movemento camponés e non tiña contacto ningún coa oposición en Portugal, non sabía quen era José Afonso. Estabamos presos por razóns políticas dous portugueses no Brasil, Zé Eduardo, un vello militante comunista e máis eu. Aquí a xente da extrema esquerda comezou a facer unha loita para que nos enviasen para Portugal. O Zeca sabe de nós a partir diso e dunha carta pública que eu mando. El fixo o xesto solidario de componse esa canción e para

Alípio de Freitas
(José Afonso)

Baía de Guanabara
Santa Cruz na fortaleza
Está preso Alípio de Freitas
Homem de grande firmeza

Em Maio de mil setenta
Numa casa clandestina
Com a companhia e a filha
Caiu nas garras da CIA

Diz Alípio à nossa gente:
“Quero que saibam aí
Que no Brasil já morreram
Na tortura mais de mil

Ao lado dos explorados
No combate à opressão
“Não me importa que me matem
Outros amigos virão”

Lá no sertão nordestino
Terra de tanta pobreza
Com Francisco Julião
Forma as ligas camponesas

Na prisão de Tiradentes
Depois da greve da fome
Em mais de cinco masmorras
Não há tortura que o dome

Fascistas da mesma igualha
(Ao tempo Carlos Lacerda)
Sabei que o povo não falha
Seja aqui ou outra terra

Em Santa Cruz há um monstro
(Só não vê quem não tem vista)
Deu sete voltas à terra
Chamaram-lhe imperialista

Baía da Guanabara
Santa Cruz na fortaleza
Está preso Alípio de Freitas
Homem de grande firmeza.

nós foi moi importante. Un consúl portugués levou a cinta para nós escoitar no cárcere. Foi moi importante escoitala todos xuntos, abrazados e a chorar: alguén, no outro lado do mundo sabe que existimos, que loitamos! Ficamos emocionados. Cando por fin chego en 1980 a Portugal e coñezo ao Zeca tiven a sensación de que eramos amigos desde sempre. Nacimos os dous no ano 1929 e a primeira conversa que tivemos, na que estaba tamén o galego Manolo Bello, grande amigo común, foi como se estivésemos a contar cousas da semana pasada. Cando souben que estaba doente tomei a decisión de falar con el como se non existise a doenza e falabamos da política, do fútbol ou do que fose. Para min continúa aí. Teño un póster do Zeca na casa e parecerei maluco pero ás veces converso con el. Porque co Zeca Aprendín a ser máis solidario e cando estou canso e escoito a canción que fixo dígame que non podo parar.

A idea dos organizadores é continuar todo o ano coa homenaxe.

Non estou directamente na organización, pero xa falamos de reactivar as Cantigas de Maio no Seixal. Temos que facer renacer a esperanza nas persoas e voume implicar con máis entusiasmo. O Zeca é unha alavanca nova e a xente do Norte demostrou moita máis forza. Penso que isto é o comezo e imos poñer ao Zeca na orde do día en todas as formas. ♦